Üniversitelerde Sanat ve Tasarım Bölümleri Kapanıyor mu?

Prof. Dr. Hasip Pektaş*

Bu gelişmeyi yalnızca "sanat ve tasarım bölümleri kapanıyor" şeklinde okumak eksik olur. Aslında yaşanan şey, yükseköğretimde yaklaşık 150 yıldır görülmeyen ölçekte bir bakış açısı değişimidir.

Çin'in son yıllarda yapay zekâ, yarı iletkenler, robotik, kuantum teknolojileri ve biyoteknolojiye öncelik vermesi, ülkenin ekonomik ve jeopolitik hedefleriyle doğrudan bağlantılıdır. Benzer şekilde **ABD** ve **İngiltere**'de de üniversiteler öğrenci talebi, istihdam verileri ve finansal sürdürülebilirlik doğrultusunda programlarını yeniden yapılandırıyor. Ancak burada önemli bir ayrım var:

Kapatılan şey yaratıcılık değil, yaratıcılığın eski eğitim modeli olabilir.

Kültürel üretim azalır mı?
Kısa vadede bazı riskler var:

- Fotoğrafçılık, gazetecilik, illüstrasyon ve animasyon gibi alanlarda giriş seviyesi işler azalabilir.
- Geleneksel teknik becerilere dayalı eğitim programları öğrenci çekmekte zorlanabilir.
- Kültürel üretimin bir kısmı algoritmik içerik üretimine kayabilir.
- Nicelik artarken nitelik sorunu ortaya çıkabilir; yani daha çok içerik ama daha az özgünlük.

Bu nedenle sanat ve tasarım eğitiminin bir bölümünün küçülmesi şaşırtıcı değil.

Ama yaratıcılık ortadan kalkmaz
Tarih bize teknolojinin yaratıcı alanları yok etmekten çok dönüştürdüğünü gösteriyor.

- Fotoğraf ortaya çıktığında resim ölmedi.
- Dijital tasarım geldiğinde grafik tasarım bitmedi.
- Masaüstü yayıncılık geliştiğinde tasarımcılar ortadan kalkmadı.

Bugün de yapay zekâ benzer bir dönüşüm yaratıyor.

Eskiden tasarımcı: Görseli üreten kişi iken, giderek daha fazla: Sistemi tasarlayan, yöneten, küratörlüğünü yapan ve anlam üreten kişi haline geliyor.

Asıl yükselen alan: Hibrit uzmanlık
Bence geleceğin en güçlü profilleri şu kişiler olacak:

- Tasarım + Yapay Zekâ
- Fotoğraf + Veri Görselleştirme
- Animasyon + Makine Öğrenmesi
- Gazetecilik + Veri Analitiği
- Görsel İletişim + İnsan-Bilgisayar Etkileşimi
- Sanat + Biyoteknoloji
- Tasarım + Robotik

Özellikle görsel iletişim tasarımı açısından bakarsak, yalnızca Adobe programlarını bilen mezunların rekabet avantajı azalırken; yapay zekâ araçlarını kullanabilen, yaratıcı strateji geliştirebilen, etik sorunları anlayan ve tasarım sistemleri kurabilen mezunların değeri artacaktır.

Üniversiteler için sonuç
Burada önemli soru şu:

"Sanat ve tasarım bölümleri yaşayacak mı?" değil, "hangi sanat ve tasarım bölümleri yaşayacak?"

Örneğin bugün bir "Fotoğrafçılık Bölümü" zorlanabilir. Ama şu tür programlar güçlenebilir:

- Yapay Zekâ Destekli Görsel İletişim Tasarımı
- Üretken Medya Tasarımı
- İnsan–Yapay Zekâ Etkileşimi Tasarımı
- Veri Temelli Görsel Anlatı
- Deneyim Tasarımı ve Yapay Zekâ
- Yaratıcı Teknolojiler

Bu nedenle üzerinde çalıştığımız **"Yapay Zekâ ile Üretken Tasarım Sistemleri"** gibi dersler aslında tam bu dönüşümün merkezinde yer alıyor.

Sonuç

Ben kültürel üretimin azalacağını değil, biçim değiştireceğini düşünüyorum. Önümüzdeki 10–20 yılda en değerli kişiler ne yalnızca mühendisler ne de yalnızca sanatçılar olacak. En güçlü konumda olanlar, mühendislik mantığı ile yaratıcı düşünceyi birleştirebilen hibrit uzmanlar olacak.

Şaşırtıcı olan şu ki, yapay zekâ çağında teknik becerilerin bir kısmı otomatikleşirken; özgün fikir geliştirme, eleştirel düşünme, kültürel okuryazarlık, estetik yargı ve yaratıcı yönlendirme her zamankinden daha değerli hale gelebilir. Çünkü **yapay zekâ çok şey üretebilir, fakat neyin anlamlı, değerli ve kültürel olarak önemli olduğuna hâlâ insanlar karar verir**.

Kaynakça:
BELL, D. (1973). "The Coming of Post-Industrial Society" *A venture in social forecasting*. Basic Books.
FLORIDA, R. (2014). "The Rise of the Creative Class" (Revised ed.). Basic Books. (İlk baskı 2002)
HOWKINS, J. (2013). "The Creative Economy"*: How people make money from ideas* (2nd ed.). Penguin Books.
Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *OECD Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and AI.*
McKinsey Global Institute. (2023). *Generative AI and the Future of Work in America.*
UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education.* World Economic Forum. (2025). *Future of Jobs Report 2025.*

** İstinye Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü Başkanı, İstanbul Ekslibris Müzesi Müdürü*